

3. Долженко О.В. Сорбонская и Болонская декларации: Информация к размышлению... // Вестник высшей школы: Alma mater. – 2000. – № 6.
4. Журавський В.С., Згуровський М.З. Болонський процес: головні принципи входження в Європейський простір вищої освіти. – К.: ІВЦ „Видавництво „Політехніка”, 2003. – 200 с.
5. Кремень В.Г. Болонский процесс: сближение, а не унификация // Зеркало недели. – № 48(473). – 13-19 декабря 2003.
6. Основні засади розвитку вищої освіти України в контексті Болонського процесу (документи і матеріали 2003 – 2004 рр.) / За ред. В.Г. Кременя, авт. кол.: Степко М.Ф., Болюбаш Я.Я., Шинкарук В.Д., Грубінко В.В., Бабин І.І. – Київ – Тернопіль: Вид-во ТДПУ, 2004. – 147 с. (www.tspu.edu.ua).
7. Перший національний конгрес з біоетики. 17-20 вересня 2001р. Київ, Україна. Тези доповідей. – К., 2001. – 144с.
8. Судо Ж. История биоэтики, дискуссии, этическая ориентация // www.kcn.ru / tat-ru / religion / catholic

ЕТИКА ЖИТТЯ В СВІТЛІ ІДЕЙ АКАДЕМІКА

В.І. ВЕРНАДСЬКОГО

*Гомля Л.М., Литвиненко Т.Ф., Теслюк М.Г.
Полтавський ДПУ імені В.Г. Короленка*

Сучасне вчення про біосферу і її екосистеми (біогеоценози) має загально-біологічне значення і є науковою основою при практичному вивченні і використанні кожного вибраного біоценозу.

Існування вчення В.І. Вернадського про біосферу стало можливим тільки в ХХ столітті на основі загального досягнення науки про живу і не живу природу. Своє перше відображення воно знаходило в роботах Ж.Б. Ламарка і М.В.Ломоносова, і чітко визначилось після появи еволюційного вчення Ч. Дарвіна.

В.І. Вернадський показав науковий шлях вивчення біосфери через поступове пізнання законів існування та розвитку окремих біоценозів, як складових частин біосфери, що поділяються на біогеоценози тундрового, лісового, степового типу і т. п. Отже, вчені усіх країн мають реальні, дуже різноманітні об'єкти вивчення.

Особисто В.І.Вернадський показав зв'язок живої і неживої природи в процесі колообігу речовин і енергії в природі, залежність біосфери від космічних явищ, етапів розвитку живої природи в геологічному і історичному плані, але в той же час він описував результати зворотньої взаємодії біосфери на неживу природу під час ґрунтоутворюючого процесу, виділення в атмосферу кисню, в процесі фотосинтезу та інше.

В.І. Вернадський вперше став пов'язувати вчення про біосферу з результатами появи людства і його впливу на природу в зв'язку з розвитком науки і техніки. В своїх висловлюваннях він неодноразово підкреслю-

вав, що вчення про біосферу – це, ніби, „спроба” в науці перейти на більш високий рівень мислення про природу і її розвиток.

Сучасне вчення про екосистеми біосфери виникло на основі геоботанічної науки. Наукове поняття про біогеоценози тривалий час розробляв академік В.М. Сукачов, застосувавши його для лісової рослинності. Це виявилось дуже зручним, цінним при практичному використанні, коли береться визначений біогеоценоз і практично вивчається по видовому складу представників флори і фауни. Ця робота флористів-систематиків є абсолютно незамінною. Вона відкриває можливість вивчати біоценози екологам, геоботанікам і всім представникам циклу біологічних наук. Щоб надійно виділяти біогеоценози вже проведена колосальна робота. Біогеоценози описані в типології лісів, степів, пустель і напівпустель.

В той самий час В.І. Вернадський розробляє вчення про перехід біосфери в ноосферу, тобто в сферу, створену людським розумом, втіленим в науці та техніці. Етична складова у вченні Вернадського про ноосферу прослідковується перш за все в його оптимістичному відношенні та ствердженні того, що закони розвитку ноосфери не заперечують, а продовжують закони еволюції біосфери. Вернадський неодноразово підкреслює єдність біосфери та ноосфери. Він розвиває оптимістичну концепцію переходу біосфери у сферу розуму, де вирішальну роль відіграє не лише наука, але й етичний розум об'єднаного людства. Ноосфера об'єднує в собі науковий розум людства з його моральним розумом і технікою. В його вченні розум піднімається не технократично. Це перш за все моральний розум, що втілюється, як в науці, так і техніці. Істина, добро і краса єдині в ноосфері.

Підводячи підсумки розгляду етичних концепцій, можна спостерігати бажання перебороти роз'єднання моралі та життя, вкорінити етику в життя і вивести із моральних витоків і право, і пізнання, і релігію. Важливою рисою цих етичних роздумів вважається прагнення зрозуміти єдність факторів еволюційного процесу і етичних цінностей, осмислити життя цілісно, з усіма його проявами. Життя розумілось, як боротьба зі смертю та неорганізованістю природи, боротьба за ствердження ноосфери за перевагу духу над матеріалістичними цінностями, – все це є різні формулювання загального вихідного принципу етики. І цей загальний принцип етики висвітлений у світоглядних переконаннях велетня серед натуралістів світу В.І. Вернадського, що проходить через усі моральні пошуки російських мислителів – любов'ю до життя і гармонії природи.

КОНЦЕПЦІЇ ВИХОВАННЯ ЗДОРОВОГО СПОСОБУ ЖИТТЯ

Денисовець Т.М.

Полтавський ДПУ імені В.Г. Короленка

Важливим завданням реформування освіти в Україні є забезпечення умов формування особистості, яка дотримується здорового способу життя, оскільки здоров'я людини – основа її повноцінного розвитку та здатності